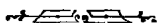

ճատոր ձիգ մը և անհոսն համբերութիւն պէտք է՝ զինքն ետ չկեցնէ իբրև խրթին գիտութիւն մ'ըլլարի սովորելէքը: Ասոր համար, ճանապարհէն քալած ժամանակ, երբեմն քեզմէ պիտի բաժնուիմ, ո՞վ սիւրելի պատանի, ուրիշներու հետ խօսելու համար, բայց այն ատեն ալ կրնան քովս զալ, վասն զի միշտ պիտի յիշեմ թէ դուն ինձի մըտիկ կ'ընես: Կրթական ճամբորդութիւն մը պիտի ընենք միասին, և ամէն կարելի ջանք պիտի ընեմ որ միանգամայն հաճոյալից ճամբորդութիւն մ'ըլլայ ասիկայ: Կրնայ ըլլալ որ երբեմն ձանձրանաս, բայց յաճախ կանգ պիտի առնու՝ մտածելու համար, մերթ պիտի ժպտիս և զոհ պիտի մնաս: Ես ուսուցիչ մը չեմ, առաջնորդ մ'եմ, Հոն, ուր անփորձ եմ՝ կերպով մը ուրիշին փորձով պիտի խօսիմ:

Ուղեորութեանդ ժամանակ ինձմէ մեծ բան մը պիտի չսովորիս. բայց յետոյ շատ բան ինքնիրենդ և ուրիշին օգնութեամբ՝ եթէ յաջողիմ, ինչպէս կը յուսամ՝ զեղու հոգւոյդ մէջ կտոր մը այն վառ սէրէն և զուարթ հաւատքէն՝ որով աշխատութեանս կը ձեռնարկեմ:

(Շարունակելի) ԹԵՐԺ. Հ. Ա. ՅԱՆՍԵԳԻԱՆ

ԱՐԵՒՈՒ ԱԶԳԵՅՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՆՁԵՒ Ո՞Ր ԿԸ ՀԱՄՆԻ

Ժամանակին, 1917 Հոկտեմբերի Բազմավէպի մէջ, էջ 387, խօսած եմ ամենափոքր տրամագծով մոլորակաց և արանեկաց վրայ. մասնաւոր շեշտեցի և ապացուցի թէ ինչո՞ւ Լուսնթագի Ը. և Թ. արբանեակները յետագարձ շարժումն ունին: Դժուար էր այս անգամ մեզի ուրիշ յայտնութիւն մը պիտ'ընեն. միայն կանխաւ յիշեցնեմ թէ այս Թ. արբանեակը՝ որ 1914ին, 21 Յուլիսի գտնուած էր, Բազմավէպի մէջ տպագրական սխալմամբ 1917 անցեր է. խնդիրն այս չէ, այլ թէ՛ Ը. և

Թէ՛ Թ. արբանեակները՝ Լուսնթագէն ամենէն հեռի են, բայց Ը. արբանեակը աւելի անդր կը գտնուի քան Թ. արբանեակը, առաջնորդ հեռաւորութիւնը նշանակուած է 32425, որ եթէ վերածենք երկայնութեան չափի, կը համապատասխանէ 23,204,184 Հզմետրի:

Այս հեռաւորութիւնը բաղդատական կէտ առնելով, որ Լուսնթագը կ'ազդէ, այս հեռաւորութեան վրայ շրջեցնել տալով իր շուրջ արբանեակը կամ արբանեակներ, Արևն՝ որ քան զԼուսնթագ 1068 անգամ աւելի մեծ զանգուած ունի մինչև ո՞ր պիտի հասցնէ իր ազդեցութիւնը շրջեցնելով ասոր համեմատութեամբ մոլորակ մը:

Չկարծէք թէ դժուարին հաշիւներով պիտի խնդրենք մեր յօդուածը, ո՞չ, մեր հաշիւը շատ պարզ է:

Գտած են աստեղագէտները որ Լուսնթագը 309 անգամ աւելի զանգուած ունի քան մեր Երկիրը, այս զանգուածի հաշուով կ'ազդէ 23 միլիոն Հզմ. հեռաւորութեան վրայ գտնուող մարմնոյ կամ մարմնոց վրայ, շրջեցնել տալով իր չորս բոլորը. արդ՝ զիտենք դարձեալ ըստ օրինաց Նևտոնի, զանգուածն աւելնալով, մարմնոյ մը ուժը, ձգողութիւնը, ազդեցութիւնը այնքան աւելի կ'ազդէ ուրիշի վրայ. որեմն, Արևն որ 1068 անգամ աւելի զանգուած ունի քան Լուսնթագն, ի հարկէ այնչափ անգամ աւելի հեռաւորութեան վրայ պիտի կարենայ ազդել իր զօրութիւնը, այն է (23204184)՝ 1068 = 24772168512 Հազարամետր): Գիտենք միւս կողմէն թէ Երկրարև միջին անջատումն է 149 միլիոն Հազարամետր, բաժանմամբ կ'ունենանք (24772168512 : 149000000 = 166), այս թիւս կը նշանակէ թէ Արևը պիտի ազդէ իր զօրութիւնը 166 անգամ երկրաւ տե հեռաւորութեան վրայ, մարմնոյ մը վրայ որ կարենայ իր չորս բոլորը շրջեցնել. այս միջոցս է գրեթէ վեցպատիկ անդր քան զՊոսիդոն:

Յետ գտնելու այս հեռաւորութիւնը փորձ մ'ալ ընենք, թէ ո՞րքան կրնայ ըլլալ իր տրամագիծը և իր ամբողջական շրջանը

քանի՜ տարւոյն մէջ պիտի կատարէ: Վերջինս շատ դիւրաւ կը գտնուի, եթէ 166 ինքն իրով բազմապատկենք և հլած արտադրելը 166ով նորէն բազմապատկենք կ'ունենանք 4574296. և եթէ այս թուոյս արմատը հանենք՝ կ'ունենանք զթիւ 2138,5, և այս թիւս կը նշանակէ թէ յետ երկուհազար հարիւր երեսուն ութ ու կէս տարինեւ մէջ ամբողջ շրջան մը կատարած պիտի ըլլայ:

Գալով այն հեռաւորութեան վրայ զետնուող մարմնոյն տրամագծին շատ դժուար պիտի չըլլայ հաշուել: Ենթադրելով որ ըլլայ Լուսնի թափաքի արբանեկի համեմատութեամբ, կրնանք գտնել տրամագիծն այս անձանթ Արեւու մոլորակին, հետեւել բաղդատութիւնն ընելով:

Եթէ թ. արբանեակն Լուսնի թափաքի 24 չափ. արամագիծ ունի, ըստ ներկայ չափուց, Արեւն որ քան զԼուսնի թափաքն 1068 անգամ աւելի զանգուած ունի, այնչափ անգամ մեծ մարմնոյն վրայ կրնայ իշխել արդ 24 · 1068 = 25632 չափ. ըսել է թէ Արեւն ի կարողութեան է զսպել՝ Երկրիս կրկին տրամագիծ ունեցող մոլորակ մը և այն 166 անգամ Երկրարեւ հեռաւորութենէն. և այս մոլորակս տեսանելի պիտի ըլլայ 0", 214 անկեամբ: Բայց այսպիսի մոլորակ մը ներկայ որ և է գործիով կարելի չէ տեսնել, եթէ ոչ մեր գործիները թափանցողական ուժ մ'առնուն տասնապատիկ հարիւրապատիկ աւելի քան մեր ամենագորաւոր տեսաբանական գործիներ:

Բայց որքան որ սահմանեցինք թէ Արեւուն ազդեցութիւնը կը հասնի մինչև 166 անգամ Երկրարեւ հեռաւորութեան վրայ ասով չեմ ուզեր սահմանափակել Արեւու ազդեցութիւնը իբրեւ թէ չանցնի անդը քան նշանակեալ թիւը. վասն զի եթէ երկրիս և Լուսնի հեռաւորութեան հետ բաղդատենք, փոխանակ գտնելու 166 Երկրարեւ հեռաւորութեան՝ պիտի գտնենք 848 անգամ Երկրարեւ հեռաւորութեան վրայ պիտի բռնէ Արեւ մոլորակ մը որ իր քառորդ տրամագիծ մ'ունենայ ինչպէս է Լուսինը

գերի եղած Երկրէս: Եթէ կարելի ըլլար հեռանալ շատ, զոր օրինակ Հայկի Հոիգել աստղէն դիտել, Արեւ պիտի տեսնէինք և շատ զօրաւոր դիտակներով՝ քովէ քով երկու աստղներ որոց մին միւսին վրայ կը շրջի իբր կրկնաստղ մը. իսկ Լուսնի թափաք Գոսիդոն Ուրանոս Արեւու ճառագայթներու մէջ պիտի կորսուէին. իսկ Երկրիս գոյուն թեան վրայ և ոչ մի ամենամեծաւոր աստղներու բնակիչներուն երեակայուն թեան մէջ կրնայ մտնել, իսկ մարդս հիւլէ հիւլէի վրայ կը ձգտի բարձրանալ քննել անոնք որ իր գլխոյն վերեւ կը գտնուին և ամփոփել տիեզերքը հիւլէական ըղեղին մէջ և կը փափաքի հասու ըլլալ բոլոր տիեզերական օրինաց. ահա հիւլէ որ տիեզերք մը կ'արժէ:

Հ. ԽՈՐԷՍ ՍԻՆԱՍ

ԱՆՁԲԵՆՈՑ ՕՐ

Միօրինակ կ'իջնեն չիթերն անձրեկի՝
Մարգին վերայ ծաղկաթոյր.
Ո՛վ ողողում համբոյրի:

Լեռներն հեռուն շողիմազն է ծածկեր,
Զիւն — սարն իրենց երկնի գեմ
Աղերսանքով է ցըցուեր:

Առուն է ցուրտ. կ'անցնի քամին ֆըշալով
Ու ծաղիկներ դիւրաթեք
Կը հաքընեն զողալով.

Ինչո՞ւ քամին կը սուլէ, ցուրտ է, ինչո՞ւ
Ըսէ՞ք աստղեր մըտախոհ
Գաղտնիքըն այս ամպաշու...:

Հ. Ա. ՏԵՈՒԷՆ

